

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2010 GRUODŽIO 25 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 245 (46)

BALTAS KALĖDŲ SNIEGAS

Paskutinę advento savaitę gamta negailėjo sniego.

Vertė jį dosniais glėbiais, kartkartėmis perbraukdama aštriomis pūgos šukomis ar aptraukdama plikledžio plutele, kurios nemégsta šunys, nes įlūždama ji smenga ir žeidžia jų pėdutes, klojo palanges, stogus, dengė tujas ir kiparus, o televizorius rodė Britaniją, Pietų Europą ir Australiją, į kurias, savo dosnumu besididžiuojanti ir šiek tiek kaprizinga, it koks indų nabobas siūbtelėjo baltoji stichija.

Betgi toks gamtos dosnumas veikiausiai ne visiems prie širdies. Gal ir dosnumu jo neįvardytum. Veikiau jau – ekstremaliomis sąlygomis ar kuo nors panašiai. Tai anaipol nėra menkniekiai, kuriuos siūlytum pamiršti ar nekreipti dėmesio. Atšaukti lėktuvų skrydžiai, užpustyti keliai, užšalę Romos fontanai – kur jau čia pamirši... Bet gal šitame skubančiame pasaulyje dar liko jėga, kuri sustabdytų mus ir, filigraniškai šerkšnu išsiuvinėjusi medžių šakeles ir mūsų blakstienas, skimbeltų švelnutėmis adatėlėmis ir primintų, kad ne tik adventui reikalingas laukimas, ramybės būseną, tačiau ir didžiajai šventei – Kristaus gimimui, šv. Kalėdoms...

Baltas Kalėdų sniegas man visai neprimena simbolio ar ženklo, neišivaizduoju ir angelų, kurie basomis lepentų per vėpūtinius, nešdami į šaltą marmurą pavirtusius sparnus – man tiesiog gražu ir net gerklę gaudulys užima nuo tokio nesaikingo gamtos dosnumo.

Ir jeigu jau kuo šios sniego dovanos gali sietis, tegu siejasi su meilės dosnumu – juk jos niekada nebūna per daug, kiek jos beskleistum. Ji – žemės siela, žmogaus gyvybė ir Dievo prigimtis, ji kaip visata, kuri nesibaigia, kurios ribų nežino niekas, kaip stebuklinga mana, kurios reikia nedaug, kad pasijustum stipresnis, kad vėl norėtum ir galėtum gyventi.

Netgi kalėdinių atvirukų ir sveikinimų siųsti nereikia, kai į žemę leidžiasi stebuklingas Kalėdų sniegas – ar atšiauriu pūgos hegzametu, ar šaltai skambtelinčiu šerkšno verlibru, ar balandžio pėdelių haiku ant nelytėtos baltumos, o gal gaida lopšinės, panašios į raudą, nes nežinia, kam ji skirta, išėjusiam ar ateinančiam, – kaip prabils į tave tyras dangaus sniegas, nesvarbu, tu vis vien jį išgirsi, nes Kalėdų naktį ir gamta, ir žmogus tampa įtemptomis stygomis, laukiančiomis prisilietimo.

Ir sniegas prisilies...

Tyliai, kaip prisiminimas, kaip sapnas. Sovietmečiu Kalėdos švėstos tyliai. Slapta. Viešos ir garsios buvo kitos šventės – triukšmingos, iškilmingos, to laikmečio nepatyrusiam žmogui – gal keistos, egzotiškos. Ir sniego ženklai buvo kitokie – skaičiau juos kitaip, pliauškučių, fejerverkų, „Sovetskoje šampanskoje“ purlų ir kamščio „sidabriukų“ nusidabrintus ir nuauksintus, Kremliaus kurantų gaudimo palydimus – Naujuosius sutikdavome Maskvos laiku...

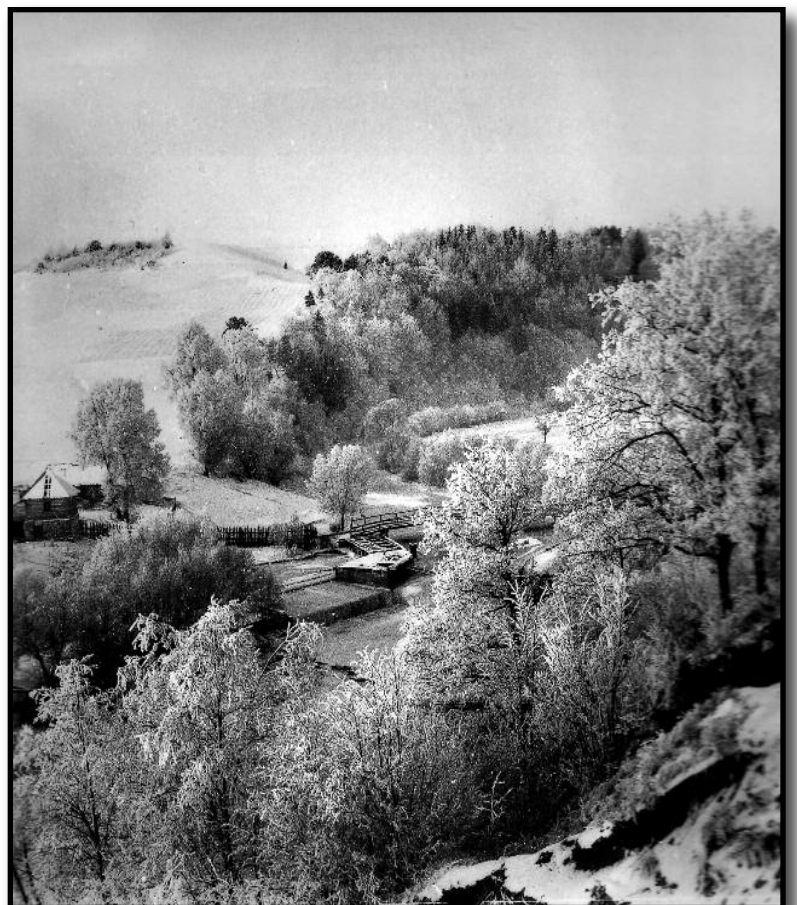
Kokios dabar mūsų Kalėdos?

Jos ir dabar – tylios, nes sniegas, krintantis iš dangaus, toks pat baltas ir slėpiningas, šalant jis spindi žėručiu – blizga „raganos taukai“, – po trumpo atlydžio plikledžio plutelė taip pat pjauna švelnias šunų pėdutes, ir vėl jis taip pat kažką paslaptinai šnabžda. Meilė, viltis ir tikėjimas – nė vienas iš jų nėra „garsūs“, skelbiantys apie save iš aukštų tribūnų, nuolat primenantys savo reikšmingumą periodiškai siunčiamais kvitais ar sąskaitomis. Gailestingumo sąskaitas išskleidžia baltas Kalėdų sniegas, jis jas ir užpusto, ir išgainioja skaičius vėjo gūsiams, ir kai sniegas sugrižta į debesis... ar peržvelgs sąskaitas Tasai, kuris sutvėrė sniegą?..

Žiūriu į sniego kiauraraštį už lango. Nežinau. Bet – viliosiu.

Renata Šerelytė

Aidas Marčėnas

Pūčkorių apylinkės. Apie 1900 m.

S. F. Fleury nuotr.

SNIEGUOSE

snieguose pasiklydęs kaimelis
aukšti Grįžulo Ratai danguos
per pusnynus klampoja vaikelis
žiburėlis jo laukia namuos

jie abudu yra pasiklydę
šiam laike ir šioje atminty
bet su jais Tu brendi – šitoj brydėj
jie palieka per amžius švytį

Kitame numeryje:

- P. V. Kisielius: Kodėl nėra meksikiečių ateitininkų Meksikoje?
- S. Vėlavičienė. Smalsuolis, suartinęs Lietuvą su Islandija.
- Petras Babickas – pamirštas ir atrastas.

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Renata Šerelytė. Baltas Kalėdų sniegas.
- 2-as psl. Kęstutis A. Trimakas. Ateitininkijos iššūkiai ir uždaviniai.
- 4-as psl. Indrė Čuplinskaitė. Tikėjimo ir proto ryšio svarba XXI a. pr.
- 5-as psl. Šviesotamsa ir vizijos rūkas. A. Žemaitytė kalbina R. Šerelytę.
- 6-as psl. Stasys Goštautas. Užrašai iš New Yorko.
- 7-as psl. 2010 m. „Kultūros“ turinių rodyklė.

Iššūkiai ir uždaviniai, pripažįstant Dievą, Kristų ir Jo Bendriją

KĘSTUTIS A. TRIMAKAS

XX a. pradžioje lietuvių tauta iškovojo laisvę ir nepriklausomybę – auksinę progą sukurti valstybę, kurioje tauta pasirinktų iš Dievo sklindančią gerovę. Tam Dievo pašaukti ateitininkai dėl įvairių vidinių ir išorinių kliūčių iš dalies savo tikslą įvykdė. Ir dabar, XXI a. pradžioje, jie turi tą patį, bet kartu ir naują uždavinį su ne mažesnėmis kliūtimis priekyje. Jų laukia apsisprendimai, pastangos ir Dievo pagalba.

Kęstutis A. Trimakas

Jono Kuprio nuotraukos

Ateitininkija gimė dėl to, kad XX a. pradžioje mokslus einantis rinktinis lietuvių tautos jaunimas pradėjo jausti dvasinio atgimimo reikalą. Studijuodami užsienio universitetuose, jie ėmė burtis. Maskvoje stengtasi burtis kartu su visais lietuviams studentais. Tačiau iškilo problema. Studentas Pranas Dovydaitis jautė reikalą dalytis tikėjimo išpažinimu. Tad parašė straipsnį apie tikėjimo reikšmę žmonėms. Kairiųjų valdoma laikraščio redakcija nenoriai išspausdino, bet su pašaipia pastaba, kad daugiau tokių straipsnių nespausdins.

Tad Dovydaitis ir kiti pajuto reikalą leisti savo laikraštį. 1911 m. vasario mėn. buvo išleistas pirmasis „Ateities“ numeris, kurio didžiąją dalį užėmė „Ateitininkų“ vardu Dovydaičio parašyta ideologinė manifestacija, pripažįstanti gyvojo Dievo, gyvojo Kristaus ir gyvojo Dievo Bažnyčios buvimą prieš tuos, kurie tai neigė ir mėgino be Dievo monopolizuoti kultūrą, mokslą ir net laisvę. Bedieviškos pastangos buvo atpažintos kaip kenksmingos žmonijai ir lietuvių tautai. „Ateities“ pasekėjai ėmėsi uždavinio lietuvių tautoje kultūrą, mokslą ir laisvės išraišką palenkti Dievo tikrovei ir žmonių gėriui.

Metams bėgant, ateitininkų vis gausėjo. Jų veikla šakojosi. Jie susiorganizavo į federaciją. Siekdami to paties tikslo, jie turėjo daug įtakos tautai, kad ji išliktų katalikiška.

Po šimto metų mes, ateitininkai, atsiradę Amerikos žemyne, siekiame to paties tikslo, kaip ir mūsų pradininkai prieš šimtą metų. Džiugiai pripažįstame Dievo, Kristaus ir Jo Bendrijos buvimą. Tuo labiau: pradėdami ateitininkijos gyvavimo antrąjį šimtmetį, norime ne tik tęsti, bet ir atgaivinti ateitininkiską veiklą, ją priderinti prie šių laikų. Žvelgiame į padėtį. Klausime, kokie iššūkiai, kokie žmonių poreikiai, kokios kliūtys, kokios problemos ir kokios galimybės?

Nepasisekę eksperimentai be Dievo

Išorinė padėtis kai kuriais atžvilgiais pakitusi. Mes esame ateitininkai, kurie ne tik laikinai ėjo mokslus užsienyje (kaip Dovydaitis), bet gyvename ir veikiame, o jaunesni iš mūsų net esame gimę ne Lietuvoje. Lietuvių tauta stipriai paveikta pusšimčio metų sovietų okupacijos, bet atgavusi politinę nepriklausomybę. Ateitininkai tik prieš 20 metų atsikūrė Tėvynėje.

Vakarų pasaulis šiais laikais, panašiai kaip XX a. pradžioje, jaučiasi ir elgiasi taip, lyg būtų galima apsieiti be Dievo. Tik šiuo atžvilgiu jis yra pažengęs toliau, t. y. idėjos, kurios anuomet buvo tik diskutuojamos, tame šimtmetyje buvo įgyvendintos su tragiškiausiomis pasekmėmis: Nietzsche antžmogio mitas buvo nacių pritaikytas vokiečių *nacistiniam* išdidumui, pareikalavusiam milijonų nekaltų aukų; Karlo Markso pasekėjai Sovietų Sąjungoje sukūrė ne pažadėtą rojų žemėje be Dievo, bet sistematingą kalėjimą su milijoninėmis kapinėmis tiems, kurie rojus „statybininkų“ įsitikinimu, to rojus iš viso nebuvo užsitarnavę. Ir nauja idėja: Siegmundo Freudso sukeltas išskirtinis dėmesys lyčiai inspiravo *sekso* revoliuciją, naują eksperimentą su stulbinančia žmonėms žala (vyro ir moters santuokos bei šeimos griovimu ir milijonų beginklių negimusių nekaltų vaikų žudynėmis). Nors visi tie bandymai susilaukė tragiškų pasekmių, tačiau žmonės užsispyrę nenori įsitikinti, kad, statant žmonėms rojų žemėje be Dievo, visada skaudžiausiai nukenčia pats žmogus. Braškant žmogaus atsakomybei, susigalvota, kad žmonės iš viso nėra dėl to kalti, nes jie negali pasiekti tiesos, o tik susidaryti nuomones (t. y. visuotinis *reliatyvizmas*). Tiesos iš viso nėra. Brangieji, tai naujas eksperimentas ir dar negalime numatyti, į kokią tragediją jis naves šį, kadaise neva protingu buvusį žmogų.

Religija toliau išstumiamą iš viešumos. Europos Sąjunga „neberanda“ šaknų krikščionybėje. Krikščionybės įtaka labai sumažėjo. Kristus geriausiu atveju telaikomas vienu iš kelių žymesnių religijų steigėjų. Tačiau kai kurie, ypač menininkai, yra Jį pasirinkę hjauros pašaipos objektu: kuo kas kilnesnis, tuo labiau gali būti subjaurintas (už tai galima dėkoti Nietzschei, sugalvojusiam *atvirkštinį vertinimą*). Na, tad ar dar stebėtina, kad Jo Bažnyčia laikoma atgyvenusia, sustabarėjusia, neinančia su naujais laikais?

Suskilę žmonės: gyvenimas ir drama

Pastovios, prigimtinės vertybės atmetamos, nes atmetas jų pagrindas – visos būties Autorius. Net tiesa atmetama: žmonės tegali turėti nuomones. Sielos nėra (psichiatras Carl Gustav Jung klausė: „kur siela?“). Prasmės nėra. Aplinkoje daug „kultūrų“. Viena, kas, rodos, žmogui beliko daryti: tai šia diena gyventi ir materialinėmis gėrybėmis apsupti. Žmonėse pasigendama vidinio pastovaus branduolio. Jie teturi „vaidmenis“. „Aš“ vietoje tėra kažkoks prabėgančių juslių, jausmų, minčių srautas.

XX a. viduryje mąstytojas Gabrielius Marcel draugoje „Suskilęs pasaulis“ pavaizdavo tokius žmones be gilesnių asmeninių ryšių. Pagrindinė veikėja Kristina junta kažką negero. Tarp jos ir vyro nėra jokio ryšio: jie svetimi vienas kitam, kiekvienas užsiėmęs tik savimi ir savo darbais. Tam net savo vienturtį vaiką pasiuntė mokyti ir gyventi pensionate, kad netrukdytų. Jos „įsimylėjusi“ draugė, negavusi atsako iš savo nužiūrėto vyro, nusizudo. Kristina pati atsiduria ant kranto briaunos: tampa neištikima savo vyrui ją „dievinusio“ kito vyro glėbyje. Pajutusi pasaulį trupant po kojomis, pati lūždama tapo jo auka.

Ateitininkų sąjūdis: su atsakinga našta ant trapių pečių

Šis sąjūdis yra ne tik burtis šiaip sau pasižmonėti, bet pripažinti aukštą, kilninančią tikrovę, kad į ją būtume patys pakelti.

Mes patys esame šių laikų vaikai. Mums patiems reikia pažiūrėti, kiek ir kaip esame paveikiami mūsų aplinkos atmosferos idėjomis. Ar mumyse pačiuose yra kokios nors kliūtys pasiekti mūsų išpažįstamą idealą? Tačiau mes turime Kristaus tiesą, šimtmečio sukauptą tradiciją–ideologiją ir tą tiesą įgyvendinusių asmenis, tokius kaip Pranas Dovydaitis, Adelė Dirsytė ir kiti. Ir – svarbiausia – turime Dievo pagalbą, kaip ir jie turėjo ir ja pasinaudojo. Ir išpažįstame tikrą religiją, kuri yra ne dabarties momento religija, bet religija, kurianti ateitį.

Atnaujinti reikia pirma save

XX a. viduryje išvalgūs mąstytojai, tokie kaip šveicaras psichiatras Carl Gustav Jung, Vakarų pasaulio žmonėse ėmė pasigesti „sielos“.

Psichologas Erikas Eriksonas įsitikino, kad susidaryti asmenybei reikia išliekančio branduolio – *identiteto*, tapatybės (būti tuo pačiu). Lietuvoje analizuodamas jaunuolių ir suaugusiųjų išgyvenimų aprašymus, padariau išvadą, kad asmens branduoliui reikia trijų dalykų: 1) pasaulėžiūros; 2) savimonės; 3) žmogui verto siekio gyvenime. Šie trys dalykai užtikrina asmens patovumą. Tačiau svarbu, koks to branduolio turinys. Vaikystėje be gyvos religijos auklėtas Eriksonas jaunystėje susižavėjo „Tėve mūsų“ malda ir joje nujautė kažkokį „pilnumą“, kurio ilgėjosi. Mes galime šią privilegiją, šį pilnumą atskleisti Kristaus moksle apie Jo ir mūsų dangiškąjį Tėvą.

Tik žmogaus verta gėrybė suteikia prasmę gyvenimui. Tokią vertybę žmogui gali nustatyti tik jo Kūrėjas Dievas. Į žmogų Dievas žvelgia taip aukštinančiai, kad galutinai tik save Jis parinko žmogui vertu tikslu. Tad žmogui verta *pasaulėžiūra* yra tokia, kurioje Dievas yra centre, su siūlomomis vertybėmis, kurių vieną žmogus pasirenka kaip jam siektiną, su kuria jis susitapatina (*savimonė*) ir kurią jis renkasi, kaip savo *gyvenimo prasmę*.

Tik Dievą pripažįstantys yra ant žmogui verto gyventi kelio. Mes, ateitininkai, galime džiaugtis, kad esame pasirinkę tikrą ir žmogaus vertą kelią. Bet tuo pačiu turime suprasti, kad esame šių laikų, suskilusio pasaulio žmonės. Esame apsupti šių laikų „kultūrų“, šių laikų propagandos ir šių laikų reklamų. Aplinkos įtaka yra ne tik lauke, bet ir mumyse, mūsų polinkiuose. Pirmoji kova yra ne su kitais, bet su savimi. Toje kovoje mums pagalbos reikia iš Dievo Tėvo, Sūnaus ir Jo Bendrijos.

Pripažįstame Kristų

Mūsų, kaip ateitininkų, pasirinktas šūkis: „Visa atnaujinti Kristuje“. Tame šūkyje slypi *raktas*, kuris atrakina mums svarbiausią paslaptinę tikrovę. Šie šūkie žodžiai yra paties Dievo apreikšti. Jie parodo mums Kristaus vaidmenį mūsų atžvilgiu.

Kai Kristaus sekėjų persekiotojas Saulius išgirdo Jo žodžius: „Sauliau, kam Mane persekioji?“, jis suvokė, kad Kristus susitapatina su savo sekėjais. Jis yra juose. Tą tiesą jis ėmė skelbti visiems Kristaus sekėjams. Štai ir laiške Efeziečiams jis užsimena, žvelgdamas į tolimą ateitį, į visų dalykų išsipildymą, kad Dievas Tėvas panorėjo, amžiu pilnatvei atėjus, „visa iš naujo suvienyti Kristuje tartum galvoje“ (Ef 1, 10). Povilas vartoja veiksmažodį graikų kalba *ana-kefalaiūn*. *Kefalos* – galva: iš to žodžio kilo veiksmažodžiai „sugalvoti“, „susumuoti“, „suvienyti“. Kristus yra

Nukelta į 3 psl.

Ateitininkijos 100-mečio iškilmingos šv. Mišios Čikagos Šv. Vardo katedroje.

Atkelta iš 2 psl.

kaip galva. Jis teikia gyvybę, vienija visus Jo sekėjus į vieną Kūną. Kiekvienas sekėjas yra kaip ląstelė, gyva Kristaus buvimu jame. Tad ir Povilas įsitikino ir rašė: „Aš gyvas, bet nebe aš, o gyvas manyje Kristus“ (*Gal 2, 20*). Apie visa tai ateitininkų manifestacijoje rašė ir Dovydaitis – kad kiekviename ateitininke turi išgyvendinti Povilo žodžiais aptartoji tikrovė: „Gyvas nebe aš, bet Kristus manyje“.

Kristaus didysis vaidmuo yra būti Suvienytoju. Dalindamasis savo gyvybe su mumis, Kristus mus jungia kaip mūsų dieviškasis Brolis su Savimi, su dangiškuoju Tėvu, taip pat kiekvieną iš mūsų su visais kitais: per Jį mes esame seserys ir broliai, Dievo Tėvo vaikai.

Su Kristumi pripažįstame Dievą Tėvą

Su Kristumi mes girdime, kai Dievas Tėvas Mozei sako: „*Jahvė*“ ... „Aš Esu, Kuris Esu“. Su Juo džiaugsmingai pripažįstame: „Mūsų Dieve, mūsų Tėve...“ Su Kristumi mums lengva atmesti visus – visų laikų, ypač šių laikų – Dievo sukarikatūrinius: kad Jis Despotas, Diktatorius, tolimas, šaltas, nesirūpinantis, tik žmones kankinantis, tad prasimanytas, sugalvotas, nesantis... iliuzija.

Dievas Tėvas yra. Mums reikia būti su Dievo Sūnumi, kad Jį mūsų Dievu Tėvu pripažintume.

Per Kristų įsijungiame į Jo Bendriją

Su Kristumi mums daug lengviau suvokti, kad esame Jo Bendrijoje. Jis mus visus jungia savo gyvybe, savo mintimis ir norais... Su Kristumi mums lengviau atmesti visus užmetimus, daromus šiais laikais prieš Bažnyčią.

Kristus vadino savo steigiamą bendruomenę hebrajiškai *kahal* – suauktų žmonių susibūrimą ant Petro–Uolos. Ta Bendrija yra Kristaus sukviesta: žmonės, kurie lieka Jam ištikimi. Neištikimybė tuo pačiu juos iš jos išskiria. Kai neištikimi, jai nebepriklauso.

Kas mėginama priskirti Bažnyčiai, bet padaryta jos narių, kurie yra neištikimi Kristui tai darydami, nepriklauso šiai Kristaus Bendrijai. Kristus atmetė apaštalo Petro norą Jį ginti kardu. Tuo pačiu Jis atmetė kryžiuočių pastangas kardu krikštyti mūsų tautą. O šiais laikais – kai kurių kunigų elgesys su vaikais yra absoliučiai priešingas Kristaus valiai. Pats Kristus bodisi daugiau negu kas kitas. Jis smerkia ir atmeta tokį elgesį. Tai darydami, jie nepriklauso Jo Bendrijai.

Kas seka, bet tampa neištikimi, ta neištikimybė juos išskiria iš to Susibūrimo (*Kahal*). Kristui priešiški žmonės Bažnyčią yra visai apdrėbę, ji yra visokiais vardais vadinama: atgyvenusi, diktatoriška. Kodėl dera Kristaus Bendriją nustoti vadinti „Bažnyčia“? Todėl, kad tai svetimybė su klaidinga prasme (*božnica*).

Bendrijos įvaizdis yra grynas, tikras, *kristinis*. Tokį įvaizdį turime mes turėti, kai kalbame apie Kristaus įsteigtą Bendriją, kurioje Jis Pats yra. Joje vyksta *šventųjų bendravimas*.

Dramos pabaiga, gyvenimo pradžia

Gabreliaus Marcelio drama „Suskilęs pasaulis“ taip užsibaigia. Pagrindinė veikėja Kristina yra prirenkta savo neištikimybės, įvykusios dėl to, kad ji pati buvo suskilusio pasaulio dalis. Kaip tik tada netikėtai sužino, kad jaunystėje ją mylėjęs draugas, stojęs į vienuolyną, mirė po sunkios ligos ir kad jis aukojo savo ligos kančią už ją. Ji atsipeikėja ir pasiryžta; savo vyrui ji prisipažįsta buvusi neištikima, gailisi ir prašo jo kartu pradėti judviejų gyvenimą iš naujo – kuriant santuokos ir šeimos ryšį bendromis pastangomis.

Drama užsibaigia viena mintimi: žmonės dalyvauja kartu – tiek *nusidėjusiųjų*, tiek *šventųjų* bendravime.

Tą nuostabią permainą sau ir kitiems gali suteikti kiekvienas pasiaukojantis žmogus. Kiekvienu atveju jis ar ji bus *ateities* žmogus, t. y. keičiantis gyvenimą į geresnę ateitį. *Ateitininkas* ar *ateitininkė*. Kiekviename tokiaime asmenyje pagrindinis veikėjas yra Kristus.

UŽDAVINIAI XXI A. ANGOJE

Nuo XIX a. iki mūsų laikų žmogus be Dievo aukština save: jis laisvas, nevaržomas, nepriklausomas, jis pats *gali*. Jis gali apsieiti be savo Kūrėjo. To paties laikotarpio didieji įvykiai parodė ką kita, kad žmogaus kėlimasis į aukštį – burbulas, sprogstantis su skaudžiomis pasekmėmis jam pačiam.

1. Persiimti kristocentriū humanizmu. Visi, kurie vardu ar esme esame *ateitininkai*, turime giliai įsitikinti, kad Dievo apreiškimas atskleidžia tikrą humanizmą: žmonių orumas yra tik iš jų sukūrusio Dievo ir vainikuojamas paties Dievo Sūnaus tapimu žmogumi. Jis savo likimą sujungė su mūsų likimu, ir Jis mus išaukštino vienydamas mus savo dieviška gyvybe su Savimi, su Dievu Tėvu ir mus tarpusavyje.

Mūsų pagrindinis uždavinys lieka – įgyvendinti kristocentrinį humanizmą visų pirma savyje, kad galėtume su Kristumi paveikti kitus visuomenėje ir tautoje. Pirmojo šimtmečio ateitininkijos istorija įtikinančiai rodo, kad ateitininkai turi savyje ugdyti Kristaus dvasią. Pasauliečiai vadai vis aiškiau suvokdami tai skatino: Dovydaitis – eucharistininkų, o Šalkauskis – gyvosios dvasios sąjūdį.

2. Puoselėti kultūrą, kurios širdyje Dievo dovanota gyvybė. Ši gyvybės kultūra yra pagrįsta paties Dievo apreiškimu. Tai yra Šv. Rašte ir gyvoje tradicijoje nuo pasaulio sukūrimo iki paskutinės pasaulio perkaitos į Dievo karalystę (žr. *Pradžios* knygą ir apaštalo Jono *Aprėškimą*). Dievo balsas skelbia apie Jo dovanojamos žmogų sudievinančios gyvybės pasiūlymą. Sukūrimu Jis dovanoja žmogui prigimtine gyvybę (būti žmogumi). Virš to, per savo Sūnų priimantiems Jis dovanoja naują „galį tapti Dievo vaikais“ (*Jn 1, 11*). Dievą paneigusiems, naują sudievinimo gyvybę atmetusiems, telieka *negyvybė, dvasinė mirtis*.

Tai aiškiai suvokdamas Kristaus vietininkas Jonas Paulius II XXI a. angoje kvietė visus geros valios žmones suprasti viso to svarbą. Jis nurodė žmonijoje esantį gyvybės kultūros ir mirties pseudokultūros konfliktą. Dovydaitis „Ateitininkų“ vardu parašytoje

manifestacijoje jau XX a. pradžioje kvietė pripažinti „gyvąjį Dievą“, „gyvąjį Kristų“ ir „gyvojo Dievo Bažnyčią“, o tai reiškia: priimti į save patį Kristų, kad Jis gyventų mumyse. Mes, ateitininkai, XXI a. pradžioje naujai pripažįstame Dievą, Kristų ir Jo Bendriją ir tuo pačiu įsijungiame į kovą kultūros fronte už žmonėms Dievo teikiamą dvigubą gyvybę, dovanojamą mums ir kitiems. Šiuo įsijungimu mes dar stipriau tęsiame Prano Dovydaičio skatinimą ateitininkams kultūrą persunkti „Kristaus tiesa“. Popiežius Jonas Paulius II savo enciklikoje „*Evangelium vitae*“ išvalgiai aiškina šią žutbūtinę kovą mūsų laiko perspektyvoje. Mums tenkia uždavinys pozityviai kurti kristocentrinę kultūrą, kurios pagrindinė vertybė yra Dievo dovanota gyvybė, tampanti gyvenimu su Kristumi visose srityse: šeimoje, visuomenėje, moksle, mene, politikoje, žiniasklaidoje.

3. Šiluva – Dangaus balsas lietuvių tautai visiems laikams. Jis išreikštas Šiluvoje apsiereikšusios Marijos žodžiais, „Čia kadaise mano Sūnus buvo garbinamas, o dabar čia (vien) ariama ir sėjama“. Tai Dievo Pasiuntinės pasakyti žodžiai, skirti mūsų tautai visiems laikams: nepasitenkinti materialistiniais tikslais, bet svarbiausią dėmesį skirti pačiam Dievo Sūnui Eucharistijoje ir viešame gyvenime. Ateitininkai turi aktyviai prisidėti ar net pirmauti, kad mūsų tauta sukurtų šiluvinį dvasingumą ir juo gyventų, būtent: visa, kas buvo mūsų krašte bei tautoje suprofanuota, vėl pašventi Dievui per Jo Sūnų. Tai bus didžiausia Jam garbė.

4. Tūkstantmečio žiedo sąjūdis. Šis sąjūdis prasidėjo Lietuvos tūkstantmečio jubiliejaus proga kaip akcija išreikšti viltį Lietuvos ateitimi laiškais, kurie bus išspausdinti knygoje. Jis toliau tęsiamas kaip sąjūdis, rengiant realaus optimizmo susibūrimus. Šį sąjūdį globoja Kauno metropolitas arkivysk. Sigitas Tamkevičius. Akciją lydi sukurta malda. Prie to sąjūdžio yra prisidėję gydytojai, rašytojai, menininkai, mokytojai, dvasininkai ir jaunimas. Jis turi daug galimybių. Verta yra tas galimybes ateitininkams panaudoti, kad tas sąjūdis būtų kreipiamas į nepalaužiamą Kristaus *Evangelijos* vilties įgyvendinimą.

5. Krikščionybė yra ateities religija. Dėmesio ateitininkams! Kas, jei ne ateitininkai įsitikins, įsigilins ir įgyvendins šią tiesą, kad krikščionybė yra ateities religija: t. y. „Krikščionybė yra žmonijos evoliucijos ieties smaigalys“ (P. Teilhard de Chardin). Pagal T. de Chardiną, visatos (ir žmonijos) evoliucija vyksta Kūrėjo įdiegta energija. Anksčiau evoliucijoje dominavo fizinės energijos, dabar evoliucija toliau vyksta, varoma dvasinės energijos. Jos daugiausia turi krikščionybė – tai meilė. Kristus – jos viršūnė. □

Kęstutis A. Trimakas – kunigas, įgijęs psichologijos doktoratą, teologijos licenciatą ir garbės doktoratą, filosofijos magistrą. Redagavęs „Laiškus lietuviams“, „Ateitį“, „Draugo“ šeštadieninę „Kultūrą“. Parašęs 20 knygų, tarp jų – penkių knygų seriją apie religijos psichologiją ir dvi poezijos knygas. 17 metų vizituojantis profesorius Lietuvos universitetuose. Ilgametis Š. Amerikos ateitininkų dvasios vadovas, buv. SAS dvasios vadas. Ateitininkų Federacijos tarybos narys.

TIKĖJIMO IR PROTO RYŠIO SVARBA XXI A. PRADŽIOJE

INDRĖ ČUPLINSKAITĖ

Norint apibūdinti iššūkius ateitininkams katalikiškumo sferoje XXI a. pradžioje, pirmiausia reikia nutarti, kokie yra ateitininkų veiklos laukai. Lietuvoje ateitininkų kongrese diskusijų metu pastebėtas nuomonių skirtumas: ar ateitininkams, kaip organizacijai, dera veikti visuomeninėje sferoje, ar verčiau ateitininkai turėtų stengtis ugdyti savo narius, ypač jaunimą? Mančiau, kad Lietuvoje ateitininkai turėtų siekti paveikti visuomeninę sferą. Tačiau realybėje ateitininkai labiausiai stengiasi ugdyti narius, ir jie tai ganėtinai sėkmingai daro. Dabar, šios ateitininkų šventės metu, norėčiau apsiriboti šiuo veiklos lauku (būtent ugdytu), ir aptarti vieną iššūkį bei pasiūlyti vieną konkretų būdą, kaip į tą iššūkį būtų galima atsiliiepti. Konkretus pasiūlymas taikomas Šiaurės Amerikos ateitininkams, ir, ko gero, labiausiai sudomins sendraugius.

XXI a. pradžioje ateitininkams derėtų stengtis puoselėti tikėjimo ir proto santykį. Šis ryšys tarp tikėjimo ir proto yra būdingas katalikų tradicijai visais laikais, bet jis itin svarbus šiandien, kai gresia fundamentalizmo pavojus ir kai gyvename pliuralistinėje visuomenėje.

Nuo pirmųjų krikščionybės amžių krikščionys bandė derinti tikėjimą (tiesą, kuri buvo apreikšta, pavyzdžiui, tuo, kad Dievas yra Trejybė) su protu prieinama tiesa (tuometine filosofija bei tiksliais mokslais). Vienas akivaizdus pavyzdys iš ankstyvosios krikščionybės – pirmieji tikėjimo išpažinimai, kuriuos ir šiandieną kartojame Mišių metu. Nikėjos tikėjimo išpažinime Dievo sūnus apibūdinamas kaip vienas Viešpats Jėzus Kristus, ne sukurtas, esantis vienos prigimties su Tėvu. Bažnyčios vyskupai ir teologai, rašydami šį išpaži-

nimą, naudojo tuometinę filosofiją, ypač tokiose frazėse kaip „esanti vienos prigimties su sūnum“, aptarti Dievo Tėvo santykį su Sūnumi. Neužteko vien tik sąvokų ir posakių iš Šventojo Rašto. Kad giliau suprastų apreikštą tiesą, šiuo atveju – Trejybės tarpusavio santykius – pirmieji krikščionys pasikloviė protui prieinamomis idėjomis, būtent filosofija. Ir ateitininkai, ypač iš mūsų „auksinio amžiaus“, panašiai gvildeno tikėjimo tiesas, naudodamiesi savo laiko filosofija: Stasys Šalkauskis rėmėsi Solovjovo platoniškos krypties filosofija, Antanas Maceina – egzistencializmu. Katalikai ir šiandieną toliau klausia, pavyzdžiui, kaip feminizmo įžvalgos gali paveikti mūsų Dievo supratimą ar kaip naujausias fizikos atradimus apie visatą derinti su tikėjimu, su nuostata, kad egzistuoja Dievas, kuris viską sukūrė? Savo pavyzdžiais pabrėžiau filosofijos bei tikslųjų mokslų svarbą, bet ka-

Indrė Čuplinskaitė

Jono Kuprio nuotraukos

talikams ir ypač ateitininkams svarbu naudotis istorijos, sociologijos, antropologijos, psichologijos ir kitų disciplinų žiniomis, vis giliau suprasti savo tikėjimo tiesas.

Tikėjimo ir proto ryšio svarba yra itin aktuali XXI a. pradžioje, dėl dviejų priežasčių: šiandieną gresia fundamentalizmas ir mes gyvename pliuralistinėje visuomenėje. Fundamentalistai (plačiaja prasme) mano, kad šventi tekstai – ar tai būtų Šv. Raštas, ar Koranas, ar Mormono knyga – turi būti interpretuojami pažodžiui ir ypač neigia, kad šie tekstai yra istoriškai sąlygoti. Klasikinis pavyzdys – visatos kūrimas, minimas Šv. Rašto Pradžios knygoje. Daugybė krikščioniškų bendruomenių, interpretuodamos Pradžios knygą pažodžiui, negali suderinti visatos sukūrimo per septynias dienas su tikslųjų mokslų evoliucijos teorijomis ar dinosauro kaulų radimu. Nors modernus fundamentalizmas iškilo XX a. pradžioje kai kurių Amerikos protestantų aplinkoje, fundamentalistinis požiūris šiandieną nesvetimas daugeliui. Šiomis dienomis jis ypač siejamas su islamu, bet nesvetimas ir katalikams, rečiau siejamas su Šv. Raštu, dažniau – su popiežiaus raštais, katekizmais ar net Antrojo Vatikano susirinkimo tekstais, su visu tuo, kas paverčia katalikybę pora supaprastintų teiginių ar pozicijų. Bet kokioje religijoje fundamentalizmas atmeta proto svarbą tiesos ieškojime ir religinių įsitikinimų supratime. Jis neleidžia naujai apmąstyti tikėjimo tiesų naujose istorinėse sąlygose, pasikeitusiame politiniame ar kultūriniame kontekste.

Tikėjimo ir proto santykis taip pat svarbus, nes gyvename pliuralistinėje visuomenėje. Mūsų kaimynai, draugai, net šeimos nariai yra katalikai, evangelikai, žydai, musulmonai, mormonai, agnostikai ir ateistai. Kartu su visais gyvename bendrą visuomeninį ir valstybinį gyvenimą ir bandome rasti būdų, kaip kurti geresnę visuomenę. Kaip katalikai, mes turime įsitikinimų ir principų, kuriais norime pasidalyti – norėtume, kad jie ir visuomenę formuotų. Vienas iš tokių principų – pagarba gyvybei nuo gimimo iki mirties. Jeiigu norime, kad šie įsitikinimai taptų dalimi visuomeninio gyvenimo, negalime tik tvirtinti, kad popiežius taip sakė ar kad tai parašyta Šv. Rašte. Turime pateikti racionalius, protu pagrįstus argumentus, kurie yra prieinami ir suprantami visiems. Ši pliuralistinė visuomenė yra realybė tiek Šiaurės Amerikoje, tiek Lietuvoje.

Norėdami išvengti fundamentalizmo ir prisidėti prie visuomenės kūrimo, turime puoselėti inteligentišką katalikiškumą – katalikiškumą, kuris jungia tikėjimą ir protą. Puoselėti tikėjimo ir pro-

to santykį tarp ateitininkų siūlau kitą bendravimo ir klausimų gvildinimo forumą, naudojantį knygų skaitymo klubų (*book club*) principus. Jį esu pavadinusi „Trijulė Plius“. Išivaizduoju, kaip šis bendravimo forumas veiktų. Susiburia trijų žmonių (tai minimumas) grupė, kurie nori perskaityti ir aptarti specifinę knygą ar straipsnį. Pavyzdžiui, mane domina ateitininkų istorija: norėčiau perskaityti naują Kęstučio Skrupskelio knygą „Ateities draugai“. Susiskambinu su dviem pažįstamais, kurie, manau, taip pat šia tema domėtusi. Viena gyvena Bostone, o kitas – Seattle. Vienas iš mūsų sutinka būti moderatoriumi. Šiaurės Amerikos Ateitininkų internetinėje svetainėje paskelbiame, kokią knygą ir grupelę parinkome, ir pranešame, kad už trijų savaičių aptarsime pirmuosius du skyrelius. Per tą laiką dar gali prisijungti bet kas, kas domisi šia knyga. Užsirašo dar trys ateitininkai. Sutariame, kada susiskambinsime: vienai valandai sekmadienį po pietų. Susirinkimas vyksta naudojantis *Skype* ar kita „conference call“ technologija, tokiu būdu gali susisiekti žmonės iš įvairių Šiaurės Amerikos vietovių.

Šis pasiūlymas, „Trijulė Plius“, naudotųsi ateitininkų stiprybėmis ir teigiamais bruožais. Mus sieja per daugelį metų išplėtoti ryšiai – draugystė. Esame išmokę diskutuoti, gvildinti mintis ir idėjas. Vaisingiausios diskusijos vyksta tarp žmonių, kurie yra pažįstami ir pasitiki vieni kitais, bet vis vien yra atviri naujoms idėjomis. Taipogi „Trijulė Plius“ pasiūlytų bendravimo būdą ateitininkams, kurie gyvena toli nuo lietuviškų centrų. Be to, į šitokias diskusijų grupes lengva vėl įtraukti žmones, kurie jau ilgą laiką dėl įvairių priežasčių nėra dalyvavę kokioje nors veikloje. Svarbiausia, kad žmonės gali gilintis į temas, kurios juos domina, kurios jiems rūpi, tačiau galbūt neiškeliamos per didesnius renginius – dėmesys skiriamas eilinių ateitininkų (*grass roots*) klausimams bei rūpesčiams.

Taip pat galime pasinaudoti savo aplinkoje randamais ekspertais. Galime sudaryti sąrašą konsultantų. Tai žmonės, kurie gali patarti tekstų įvairiomis temomis pasirinkimui, nes gali nutikti, kad kas nors domisi koku nors klausimu, pavyzdžiui, popiežiaus Jono Pauliaus II mokymu apie mirties kultūrą, bet nežino, kokia knyga tą klausimą geriausiai apžvelgtų. Konsultantas, šios srities ekspertas, gali specifinę knygą pasiūlyti.

Tikiuosi, kad šis bendravimo ir diskusijų forumas padės puoselėti tikėjimo ir proto santykį, bet jis neturi apsiriboti vien tik katalikiškais klausimais. Žmonės gali skaityti ir aptarti bet kokias knygas, ir lietuvių, ir anglų kalbomis. „Trijulė Plius“ – kuklus pasiūlymas, bet aš tikiu, kad jei sykį žmonės pradeda kalbėtis bei gvildinti kokį nors klausimą, vėliau iš to išsirutulioja ir veiksmai. □

Indrė Čuplinskaitė, lankydama universitetą, buvo Studentų ateitininkų sąjungos valdyboje. Parašiusi disertaciją apie Quebeco katalikų studentų organizacijas XX amžiuje, įgijo daktaro laipsnį. Dėsto istoriją ir įvairius kursus apie katalikybę Vakarų Kanadoje, St. Joseph's College, University of Alberta.

Užrašai iš New Yorko: du lietuviai MoMA

STASYS GOŠTAUTAS

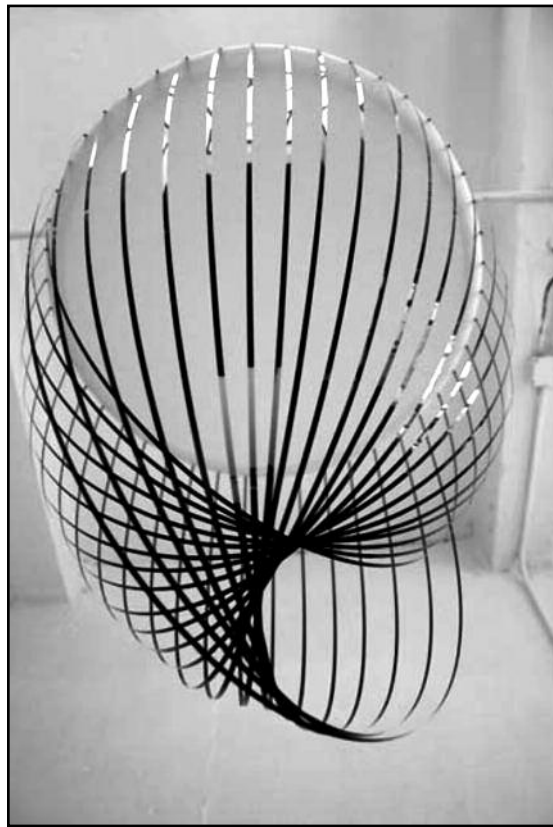
Visa išeivijos dailininkų karta svajojo kada nors pakliūti į New Yorko Modernaus meno muziejų (MoMA). Turbūt arčiausiai šio tikslo buvo Romas Viesulas, bet nežinau, ar jo darbą muziejus įsigijo, ar ir eksponavo 1960–tųjų pabaigoje, bet faktas tas, kad jo šiandien MoMA nerasia. Buvau Viesulo parodoje Brooklyno muziejuje, kuris ne ką menkesnis – kiek žinau, muziejus įsigijo jo darbų. Girdėjau, kad San Francisco ir Pensilvanijos muziejai ir Michigano universiteto muziejus turi keletą Viesulo darbų. Bet žymiausių mūsų išeivijos dailininkų JAV muziejai, galima sakyti, neturi.

Dar šiais 2010 metais du lietuviai (vienas iš Manhattan, jau miręs, kitas – iš Lietuvos, baigęs mokslus New Yorke) dalyvauja šiuo metu skirtingose parodose MoMA, – jie jau sužavėjo kolekcionierius. Pirmasis, aišku, mums visiems gerai žinomas Jurgis Mačiūnas, apie kurį rašiau prieš pusę metų, antrasis – dar palyginti jaunas Žilvinas Kempinas, kuris dalyvauja „On Line: Drawing Through the XXth Century“, MoMA parodoje, truksiančioje nuo 2010 m. lapkričio 21 iki 2011 m. vasario 7 d. Toje nepaprastoje parodoje – daugiau nei šimtas dailininkų, nuo Picasso iki Žilvino. MoMA turi kitą Žilvino parodą Long Island City (MoMA PS1 22–25 Jackson Ave at the intersection of 46th Ave, Long Island City, NY 11101, (718) 784–2084), kurios nemačiau, bet labai rekomenduoju, nurodau net telefoną.

Žilvinas gimė Plungėje 1969 m. 1993 m. baigė Vilniaus dailės akademiją ir apsistojo New Yorke, kur baigė magistrantūrą Hunter College 2002 m. Jis priklauso naujai grupei „Art Nova“ – tatau nieko naujo, galėjo būti ir „Group Zero“ arba, pasak Dantės, „Vita Nuova“.

Žilvinas jau dalyvavo parodose Sao Paulo, Brazilijoje (2010), Vienoje, Austrijoje (2008–2009) ir praėjusiais metais buvo pakviestas į Venecijos bienalę. Jau šešerius metus jis ruošia parodas Spencer Brownstone galerijoje – 2004, 2006 ir, rodos, 2008 metais. Bet išgarsino jį vieno kolekcionieriaus nupirkta visa paroda ir perkelta į Miami. Nežinau, ar verta pabrėžti, kad galerijos adresas – 39 Wooster St. NYC 10013 – mums labai primena J. Mačiūno ir J. Meko adresą (80 Wooster St., Filmmaker Cinematheque) prieš penkiasdešimt metų.

Nežinau, ar Žilvino MoMA eksponuojamas „Mobile“ primena judančią Alexandro Calderio skulptūrą, bet intriguoja: tarp dviejų ventiliatorių įdėta jau niekam nebereikalinga magnetinė videojuosta tampa „skulptūra“, įvardyta kaip „Dviguba O“. Pasak Kempino, „staiga nuobodus kambarys pasidaro magiškas“, ir tai man primena tikrai nenuobodžias Aleksandro Kašubienės instaliacijas, kur visiškai pašalintas 90 kamps. Žilvino tikslas, naudojant drebančias videojuostas – sukurti išpūdingos skulptūros iliuziją, skulptūros, kurios iš tikrųjų nėra. Užtenka išjungti ventiliatorių, ir viskas baigiasi. Bet kambarys užpildytas tikrai poetiškos, besvorės instaliacijos. Retai pasiseka taip padaryti, turint tiek mažai medžiagos. Minimalizmas niekada nesvajuoja taip toli nueiti. Gal todėl Ž. Kempinas laimėjo Calderio prizą ir įgijo privilegiją dirbti Calder Atelier.

„Nautilus“ 2005, magnetinė juosta ant drobės, Galeria Leme, Brazilija.

Žilvino Kempino „Dviguba O“ MoMA.

zija, skulptūros, kurios iš tikrųjų nėra. Užtenka išjungti ventiliatorių, ir viskas baigiasi. Bet kambarys užpildytas tikrai poetiškos, besvorės instaliacijos. Retai pasiseka taip padaryti, turint tiek mažai medžiagos. Minimalizmas niekada nesvajuoja taip toli nueiti. Gal todėl Ž. Kempinas laimėjo Calderio prizą ir įgijo privilegiją dirbti Calder Atelier.

Dabartinio meno problema – tai, kad viskas, kas buvo normalu prieš keliasdešimt metų, šiandien nevertinama, įvardijama kaip seniena, visų akys nukrypusios į kitus objektus, kurie neatrodo kaip tapyba, skulptūra ar keramika, tarsi ir nėra sąvokos jiems apibrėžti, tie objektai vadinami instaliacijomis, įrengimais, montažais, performansais ir panašiai. Naujasis menas sparčiu žingsniu eina nežinia kur susinakinimo keliu, ir neaišku, kur mes atsidursime gal net už poros metų. Žilvino videojuostos greit pasibaigs, nes jau CD plokštelė užėmė jų vietą, tad instaliacijų meistras skuba išnaudoti jas savo kūrybai.

Pora žodžių apie kolekcionierių Marty Z. Margulies ir jo žymųjį „Warehouse“ – „Sandėlių“ Miamyje. Kolekcionieriaus seneliai kilę iš hasidų sektos Galicijoje, taigi, ko gero, yra litvakai, tarpusavyje kalbėjosi jidiš kalba, kuri peržengia visas lingvistines, geografines ir kultūrinės ribas, nors aš iš tiesų nežinau, kaip save vadina Martin ir ar jis kalba jidiš.

Margulies kolekcija, simboliškai pavadinta „Sandėliu“, – tai 4000 objektų rinkinys, įkainotas maždaug 800 milijonų dolerių, visos instaliacijos priglaustaus Miamyje. Visa tai, kas yra netradicinis menas, nepripažinti ir neatpažįstami objektai, kolekcionieriui įdomu – dauguma tų darbų neįvardijami kaip menas, tai instaliacijos, konstrukcijos, inžinerija, internetas, optinės iliuzijos, planetų sankryžos ir satelitų radiacijos. Visa tai, kas nepanašu į tradicinį meną – naujųjų kolekcionierių objektas. Taip atsitiko su Gilberto ir Lilos Silvermanų Fluxus kolekcija, supirkta už menkus pinigus – ji ilgai glaudėsi Detroite. Prieš porą metų Silvermanai įamžino savo vardą, atiduodami viską MoMA. Lietuvoje, deja, už Mačiūno instaliacijas ir žaisliukus J. Mekas ir jo galerija norėjo gauti penkis milijonus dolerių...

Margulies renka viską, kas gali nusteibinti, toks, tarkim, yra Johno Chamberlaine metalas, sutraiškytas kaip popieriaus gabalas, jis jam jau įdomus, gal būtent tai ir atkreipė jo dėmesį į niekam vertas Žilvino videojuostas. Ar tai menas, ar vien tik gudrus triukas, nežinau, bet jo instaliacijos dar pigios ir darbingos – kolekcionierius rizikuoja, nusipirkdamas šiandien pigiai tai, kas rytoj gali būti labai brangu... taip elgiasi ne tik kolekcionieriai, bet ir muziejai.

Atrodo, kad Margulies turi gerą uoslę ir perka viską, kas virsta vertingu, nuo Jasper Jones iki Isamu Noguchi, taipogi – minimalistą skulptorių Donaldą Juddą, W. De Kooning, Ernesto Netto instaliacijas iš Rio de Janeiro, islando Olafuro Eliassono judančios erdvės instaliacijas, britą Richardą Longą, kuris per savo garsius pasivaikščiėjimus surenka akmenis, medį ir purvą ir iš to padaro „skulptūrą“, George Segalą ir kitus, kurių nepažįstu – Barry McGee, Michael Heizer ir Sol Hewitt. Tad jeigu kas nors norėtų sužinoti, kas vertingo šiuolaikiniame mene, gali nueiti į „Sandėlių“ ir pasižiūrėti. Ir turbūt nelabai apsiriks, manydamas, kad ten nerasia nieko, panašaus į tradicinį meną... □

Šviesotamsa ir vizijos rūkas

Atkelta iš 5 psl.

tiškųjų suaugusiųjų turbūt jaučiasi nejaukiai, susilaukia pašaipų, kreivų šypsenų... Bet jais ir žavimasi, nes tarp realybės ir fantazijos yra lyg tyčia Dievulio parengtas tarpas šuoliui per bedugnę. Tam šuoliui reikia drąsos. Taigi ką pasakytumėte apie fantaziją? Arba vaizduotė... Arba kaip sapnus paversti realybe...

– Taip, iš tiesų... kūrybinga, „šviesioji“ vaizduotė – Dievo dovana. Jeigu prie jos dar humoro jausmą pridėtume – turėtume didžiulę paskatą gyventi, džiugtis, dalytis, mylėti... Mat liguista vaizduotė, kuri irgi gali būti labai išradinga, dažniausiai neturi humoro jausmo arba jis yra iškreiptas. Kai nebėra humoro, atsiranda siaubo filmai. Tokie man, pavyzdžiui, yra vadinamieji „amerikietiški namų vaizdeliai“, kur žmogus trenkiasi galva į sieną arba nudrimba nuo stogo – juk iš tiesų baisu, juk tai tikri zombiai, o ne išgalvoti.

O gal tai – „amžini vaikai“?.. Vargu. Žmogus su mirusia vaizduote – ne vaikas. Bet man atrodo, kad jis iš paskutiniųjų bando šokti „per bedugnę“ – bando pasiekti savo fantazijos sodus, tik pasirenka tam netinka-

ma, primityviausią būdą.

Ir kažki ką turėjo omeny Kristus, sakydamas, kad jei nebūsime kaip vaikai, nepelnysite Dangaus karalystės?.. Kad turime nugalėti tai, kas įtvirtinta suaugusiųjų pasaulyje – vienakryptį pragmatizmą, priimtinas elgesio ir mąstymo normas, žinojimą, kaip elgtis tinkama, kaip netinkama, dar bala žino kokius nepaprastai reikšmingus dalykus, kurie vaikui gal atrodo visai nereikšmingi... Nežinau. Šiaip ar taip, šuolis per bedugnę – tai ne trenkimasis į sieną. Tai nusileidimas į sapno pievą. Vizijos rūką... Tie dalykai labai asmeniškai, jais pasidalyti beveik neįmanoma – nuojauta, spalvos skambesiu, atsiveriančia vizijos erdve, jos matmenų suvokimu...

– Renata, o kaip su humoru? Štai Birutė Pūkelevičiūtė, kuri pas mus vis dar nepelnytai „pamirštama“, turėjo daug subtilaus, grakštaus humoro, kuris suminkštindavo net dramatiškiausias jos kūrinių vietas. Jūsų knygoje tokio sveiko humoro irgi apstu. Beje, juokas – sveikatos laidas. Tai jau yra banali tiesa.

– Neseniai žiūrėjau filmą „Moljeras“. Garsusis prancūzų komikas buvo didelis tragedijos gerbėjas ir

siejo gyvenimą ir teatro meną su ja, o, pasirodo, Dievas jam davė dovaną tragiškus dalykus išreikšti linksmai... „Kaip aš galiu juoktis iš to, kas mane verčia verkėti?“ – klausė jis mirštančios mylimos moters. „Kiekviena nelaimė turi komiškus pusių“ – atsakė ši, matyt, turėdama omeny netgi savo mirtį.

Taigi... humoras yra mūsų gyvenimo paradoksas. Juokiamės, kai liūdna, verkiame, kai linksma. Užkrečiantis, suvirpinantis visas kūno daleles, pereinant per visą kūną kaip šilta šviesos banga, kaip spindulio kutulys – ne kas kita, kaip Dievo karalystės, kurioje karaliauja vaikai, aidas...

Na, o sarkazmas, politiniai anekdotai, intelektualūs juokeliai ir panašiai – labai gali būti, kad tai iš Šėtono karalystės, nes juk ir Šėtonas juokiasi. (Sakau tai, prisimindama M. Bulgakovo Volandą).

Bet tai – vėlgi abstraktūs samprotavimai. O jeigu konkrečiai: mums labai trūksta to gydančio, gero juoko. Trūksta visai Lietuvai. Kaip vaistų. Nors politikai visą laiką stengiasi mus prajuokinti. Bet kaipgi gali prajuokinti žmogus, kuris nemoka juoktis iš savęs?..

– Iš tiesų, reikia juoktis taip tyliai kaip Dievas, žiūrdamas į blausiai švytinčiais atšvaitais mirguliuojantį pasaulį. Ir kvatotis kaip Volandas iš galingųjų ir ambicingųjų tuštybės. Ačiū, Renata, už prasmingą pokalbį. Ir dar daug premijų linkiu ateityje. □

